

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2025.02.01.06>

dr hab. Agnieszka ŻYWICKA, prof. UJK

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ORCID: 0000-0002-5789-8355

dr hab. Katarzyna POPIK-KONARZEWSKA, prof. WSEI

Lubelska Akademia WSEI

ORCID: 0000-0002-7040-2596

Aksjologiczne uwarunkowania transparentności informacyjnej w prawnym systemie ogólnego bezpieczeństwa produktów (w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 GPSR)

Streszczenie

Artykuł porusza problem transparentności informacyjnej w prawnym systemie ogólnego bezpieczeństwa produktów na przykładzie rozwiązań prawnych zawartych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 GPSR. Autorki podkreślają, że transparentna informacja stanowi wartość od lat chronioną w prawie unijnym, w tym w prawie publicznym gospodarczym w różnych jego obszarach, w tym w szczególności w tych, które dotyczą obrotu konsumenckiego. W opracowaniu udowodnieniu podlega teza, że instytucje prawne wprowadzone rozporządzeniem GPSR, realizują paradygmat transparentności informacyjnej o produktach wprowadzanych na rynek wszystkimi ścieżkami dostaw, a przez to wzmacniają bezpieczeństwo konsumentów i przedsiębiorców. Transparentność informacyjna i szybkość przepływu informacji o produktach na każdym etapie i w różnych łańcuchach dostaw chroni przed niebezpiecznymi produktami konsumentów, zaś przedsiębiorcom – uczestnikom łańcuchów dostaw zapewnia ochronę przed sankcjami administracyjnymi, w przypadku gdy uchybienia dokonał inny podmiot w tym łańcuchu. Celem artykułu jest ukazanie instrumentów i instytucji prawnych wprowadzonych rozporządzeniem GPSR, gwarantujących przejrzystość informacyjną.

Słowa kluczowe: ogólne bezpieczeństwo produktów, konsument, przedsiębiorca, transparentność informacyjna.

1. Wstęp

Transparentna informacja stanowi wartość od lat chronioną w prawie unijnym, w tym w prawie publicznym gospodarczym w różnych jego obszarach. W warunkach dynamicznego rozwoju nowych technologii, cyfryzacji gospodarki, paradygmat przejrzystości informacyjnej nabiera jeszcze większego znaczenia znajdując odzwierciedlenie w regulacjach prawnych normujących poszczególne sfery gospodarki. Powyższy trend jest również rozwijany w prawnym systemie bezpieczeństwa produktów nieżywnościowych, którego jednym z filarów jest przejrzystość informacyjna o wprowadzanych na rynek produktach. Przejrzystość informacyjną chronią rozwiązania prawne przyjęte w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów (General Product Safety Regulation dalej: GPSR)¹, który to akt od 13 grudnia 2024 r. normuje zasady horyzontalnego bezpieczeństwa produktów w UE (nieobjętych zharmonizowanymi regulacjami wertykalnymi).

Transparentność informacyjna jest najczęściej postrzegana jako aspekt ochrony konsumenta w prawie unijnym, w kontekście wyrównywania szans pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, zaś środkiem do celu są rozmaite obowiązki informacyjne nałożone na przedsiębiorców. Analizując transparentność informacyjną w ujęciu aksjologicznym można jednak zauważyć jej szerszy kontekst – można ją ujmować jako wartość, umożliwiającą ochronę interesów konsumentów, a pośrednio również przedsiębiorców. Ogromną rolę odgrywają tutaj narzędzia cyfrowe wykorzystywane w cyberprzestrzeni bez względu na miejsce oferowania i nabywania produktów (powszechność dostępu i koncentracja danych, interaktywność, rozwój Sieci i platform komunikacyjnych), których zasady stosowania normują przepisy prawa UE i krajowego.

Nakreślony problem badawczy skłania do sformułowania tezy, że rozwiązania prawne wprowadzone rozporządzeniem GPSR realizują postulat transparentności informacyjnej o produktach wprowadzanych na rynek wszystkimi ścieżkami dostaw, a przez to realnie zwiększają bezpieczeństwo konsumentów i przedsiębiorców. Transparentność informacyjna i szybkość przepływu informacji o produktach na każdym etapie i w różnych łańcuchach dostaw chroni przed niebezpiecznymi produktami konsumentów, zaś przedsiębiorcom – uczestnikom łańcuchów dostaw zapewnia ochronę przed sankcjami administracyjnymi, w przypadku gdy uchybienia dokonał inny podmiot w tym łańcuchu.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów, zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1025/2012 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 oraz uchylające dyrektywę 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywę Rady 87/357/EWG, Dz. Urz. UE L 135 z 23.05.2023, s. 1.

Celem artykułu jest ukazanie przyjętych rozporządzeniem GPSR prawnych mechanizmów gwarantujących przejrzystość informacyjną o produktach udostępnianych na rynku UE w ujęciu aksjologicznym (z perspektywy ochrony zdrowia i życia konsumentów i ochrony słuszných interesów przedsiębiorców).

2. Transparentność informacyjna z perspektywy aksjologii publicznego prawa gospodarczego

Rozpatrywanie transparentności informacyjnej w ujęciu aksjologicznym wymaga zlokalizowania tej idei w katalogu zasad publicznego prawa gospodarczego celem udzielenia odpowiedzi na pytanie: Która z zasad publicznego prawa gospodarczego jest jej nośnikiem?

W pierwszej kolejności niezbędne jest krótkie przedstawienie istoty zasad prawa, w tym prawa publicznego gospodarczego. Reguły te determinują bowiem wartości, którymi powinny kierować się organy władzy ustawodawczej przy tworzeniu prawa oraz wykonawczej w trakcie jego stosowania. Owe normy wytyczają kierunki i sposoby aktywności państwa w gospodarce. Zasady prawa są normami prawnymi należącymi do szczególnej kategorii, zaś ich specyfika polega na tym, że na tle norm zwykłych wyróżniają się doniosłością aksjologiczną, funkcjonalną i hierarchiczną. Status zasady prawa przysługuje normom o wysokiej mocy prawnej. Reguły te zawierają wzorce zachowań, ale w odróżnieniu od zwykłych norm są przede wszystkim nośnikami wartości².

Na marginesie warto dodać, że pojęcie i katalog zasad prawa oraz ich znaczenie dla kształtowania porządku publicznego oraz ładu gospodarczego od wielu lat stanowi przedmiot zainteresowań szerokiego grona przedstawicieli doktryny prawa³. W literaturze podkreśla się m.in., że system wartości i zasad ogólnych prawa publicznego gospodarczego wraz z zasadami konstytucyjnymi tworzy aksjologiczne podstawy obowiązującego prawa w obszarze działalności gospodarczej w każdej jego sferze i na różnych płaszczyznach

² Zob. na ten temat: A. Żywicka, *Legalność i sprawność kontroli działalności gospodarczej w świetle Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców*, „Studia Prawnicze KUL” 2021, nr 1, <https://doi.org/10.31743/sp.10639>, s. 347–348; L. Leszczyński, G. Maroń, *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G. Ius” 2013, t. 60, nr 1, s. 81–82; M. Kordela, *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Poznań 2012, s. 101–124.

³ K. Ziemiński, *Zasady ogólne prawa administracyjnego*, Poznań 1989; Z. Kmiecik, *Ogólne zasady prawa i postępowania administracyjnego*, Warszawa 2000; L. Leszczyński, *Wykładnia systemowo-aksjologiczna a zasady prawa*, [w:] *System prawa administracyjnego*, t. 4, L. Leszczyński, B. Wojciechowski, M. Zirk-Sadowski (red.), *Wykłady w prawie administracyjnym*, Warszawa 2012, s. 238 i nn.; L. Leszczyński, G. Maroń, *Pojęcie i treść...*; M. Kordela, *Zasady prawa...*, s. 125.

konformacji przedsiębiorcy z organem administracyjnym⁴. W tym kontekście warto w szczególności przytoczyć pogląd prezentowany przez prof. Mariana Zdybą, który zauważa, że: „na ład rynkowy patrzeć należy nie tylko w kategoriach zasady gospodarki rynkowej i wolności gospodarczej, ale i także innych zasad, praw i wolności oraz swoistego uporządkowania i wielopłaszczyznowego ukształtowania ładu publicznego, w ramach którego istotne znaczenie mieć będzie poszanowanie godności człowieka. Stąd też istnieje konieczność ujmowania gospodarki rynkowej w kategoriach wielopłaszczyznowego kształtowania ładu publicznego, gdzie będzie miejsce także na realizację innych wartości, stanowiących fundament tegoż ładu”⁵.

Odnosząc powyższe wywody do sfery normatywnej bezpieczeństwa produktów należy pamiętać, że źródłem tych regulacji jest w pierwszej kolejności prawo UE. Na płaszczyźnie prawa UE nośnikiem analizowanej wartości *sensu stricto* jest zasada ochrony konsumentów wynikająca z art. 169 TFUE, w myśl którego, aby promować interesy konsumentów i zapewnić wysoki poziom ochrony, Unia Europejska chroni zdrowie, bezpieczeństwo i interesy gospodarcze konsumentów, w tym m.in. promuje prawo konsumentów do informacji i edukacji w celu ochrony ich interesów⁶. Na podstawie art. 12 TFUE ochrona konsumentów została włączona do wszystkich obszarów polityki UE, w tym do polityki bezpieczeństwa produktów. Z kolei art. 38 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej wzmacnia ochronę konsumentów, stanowiąc, że należy zapewnić wysoki poziom ochrony konsumentów w strategiach politycznych UE⁷. Oczywiście w porządku krajowym zasada ta została uregulowana w ustawie zasadniczej, w art. 76 Konstytucji RP, w myśl którego władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, a zakres tej ochrony określają właściwe ustawy⁸.

Sensu largo transparentność informacyjna w relacjach władzy publicznej z przedsiębiorcami i konsumentami wynika zaś z zasady społecznej gospodarki

⁴ K. Kokocińska, [w:] M. Wierzbowski (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*, Warszawa 2019.; M. Zdyb, *Podstawowe zasady (standardy) ładu gospodarczego w świetle ustawy z 6.3.2018 r. Prawo przedsiębiorców*, [w:] M. Sieradzka (red.), *Ustawa z 6.3.2018 r. – Prawo przedsiębiorców – analiza i ocena najważniejszych przepisów*, dodatek „Monitora Prawniczego” 2018, nr 13, s. 5–13.

⁵ M. Zdyb, *Aksjologiczne podstawy ingerencji państwa w sferę gospodarki rynkowej*, [w:] A. Powałowski (red.), *Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę*, Warszawa 2016, Legalis.

⁶ Art. 12 i art. 169 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz. Urz. UE, 2016, C 202/4.

⁷ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz. Urz. UE 2016, C 326/391.

⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483; Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1616.

rynkowej unormowanej w prawie UE i krajowym. Prawo traktatowe powołuje się na zasadę otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją (art. 119 ust. 1 i 2 TFUE) wyznaczając kierunek działania na rzecz trwałego rozwoju, którego podstawą jest m.in. zrównoważony wzrost gospodarczy oraz społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego (art. 3 ust. 3 TFUE). Cele te są w znacznym stopniu zbieżne z polskimi założeniami ustrojowymi (art. 20 Konstytucji RP), z zastrzeżeniem specyfiki rynku wewnętrznego, z której w szczególności wynika zakaz dyskryminacji. Specyfika ta odnosi się także do reguł konkurencji⁹. Nie trzeba nikogo przekonywać, że w warunkach gospodarki rynkowej i cyfryzacji usług rzetelna, wiarygodna i kompletna informacja – w analizowanym przypadku: o cechach/właściwościach oferowanych produktów, jest wartością kluczową wpływającą na decyzje zakupowe konsumentów, a jej jakość i sposób przekazywania wpływa na pozycję rynkową przedsiębiorcy. W sferze bezpieczeństwa produktów przejrzystość informacyjna ma zatem istotne znaczenie z punktu widzenia konkurencyjności rynkowej przedsiębiorcy (rzetelności i wiarygodności producenta, dostawcy czy importera produktu) przekładając się bezpośrednio na jego zysk.

3. Informacje o produktach w systemie ogólnego bezpieczeństwa produktów

Podstawowym instrumentem gwarantującym transparentność informacyjną w systemie ogólnego bezpieczeństwa produktów w rozporządzeniu GPSR są regulacje normujące obowiązki informacyjne o produktach. Prawodawca zobowiązał przedsiębiorców do informowania konsumentów o właściwościach produktów, podobnie zresztą jak w na gruncie poprzednio obowiązującej dyrektywy 2001/95/WE¹⁰. Aktualnie jednak zakres tych informacji jest znacznie szerszy, gdyż ocena ryzyka obejmuje nie tylko cechy fizyczne, ale również właściwości produktów związane z wykorzystywaniem technologii cyfrowych oraz sztucznej inteligencji. Uwzględniane są rodzaje produktów i ich przeznaczenie oraz użytkownicy, dla których jest on przeznaczony.

⁹ K. Jaroszyński, *Konkurencja w systemie prawa*, [w:] M. Domagała, S. Fundowicz, M. Ganczar, A. Haładyj, K. Miaskowska-Daszkiewicz (red.), *Konflikty wartości w publicznym prawie gospodarczym*, Lublin 2023, Legalis; M. Szydło, *Rynek wewnętrzny*, [w:] *System prawa administracyjnego*, t. 8a, Warszawa 2013, s. 398–399; A. Maziarz, *Reguły konkurencji Unii Europejskiej*, Warszawa 2019, s. 8 i nn.; R. Biskup, *Wolność gospodarcza w wymiarze podmiotowym*, Lublin 2011, s. 136 i nn.

¹⁰ Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów, Dz. U. L 11 z 15.1.2002, pp. 4–17.

Przejrzystość informacyjna jest realizowana przez nałożenie obowiązku podawania konkretnej treści i sposób przekazywania informacji. Informacje o właściwościach produktów muszą być przedstawiane z uwzględnieniem wszystkich ryzyk (biorąc pod uwagę przeznaczenie produktu dla konkretnej grupy osób) przez cały okres ich użytkowania. Do takich informacji należy m.in. przeznaczenie produktu, instrukcja użytkowania, jak również dokumentacja techniczna uwzględniająca ocenę bezpieczeństwa. Producenci zapewniają, aby ich produkty były opatrzone numerem typu, partii lub serii lub posiadały inny widoczny i czytelny dla konsumenta element umożliwiający ich identyfikację, lub w przypadku gdy wielkość lub charakter produktu to uniemożliwiają – aby wymagane informacje były umieszczone na opakowaniu lub w dokumencie dołączonym do produktu. Producenci podają swoje imię i nazwisko lub swoją nazwę, zarejestrowaną nazwę handlową lub zarejestrowany znak towarowy, swój adres pocztowy i elektroniczny oraz adres pocztowy lub elektroniczny pojedynczego punktu kontaktowego, pod którym można się z nimi skontaktować, jeżeli różni się on od adresu producenta. Informacje te umieszcza się na produkcie, a jeżeli nie jest to możliwe – na opakowaniu lub w dokumencie dołączonym do produktu. Dopuszczalne jest również zamieszczanie informacji o produktach w formacie cyfrowym¹¹.

Transparentność informacyjna jest również utożsamiana ze sposobem przekazywania tych informacji w języku łatwo zrozumiałym dla konsumentów, w języku dopuszczonym przez państwo, w którym produkt jest udostępniany, jak również zamieszczaniem na produktach kodów kreskowych i kodów QR, które umożliwiają pobranie w Sieci informacji o produktach.

Forma przekazywania informacji może wpłynąć na skuteczność modelu informacyjnego w prawie konsumenckim, odnotowania jednak wymaga, że w literaturze występuje pogląd, iż takie wąskie podejście nie jest wystarczające dla zapewnienia ochrony konsumenta, zwłaszcza w gospodarce cyfrowej¹². Jak słusznie zauważają Monika Namysłowska i Agnieszka Jabłonowska, „W dosłownym ujęciu przejrzystość stanowi synonim «przezroczystości», czyli stanu, w którym możliwe jest postrzeganie danego obiektu własnymi zmysłami. W praktyce osiągnięcie tak pojętej przejrzystości często nie jest możliwe – aby się urzeczywistnić, przejrzystość wymaga nośnika. Obowiązki informacyjne to klasyczny przejaw przejrzystości, która jest zależna od nośnika w znacznym stopniu, większym niż np. odstąpienie od umowy”¹³. Przenosząc powyższe założenie do prawnego

¹¹ Zob. art. 9 rozporządzenia GPSR.

¹² M. Namysłowska, A. Jabłonowska, *Przejrzystość warunków umownych i praktyk handlowych a ochrona konsumentów w gospodarce cyfrowej*, [w:] A. Kaźmierczyk, K. Michałowska, M. Szaraniec (red.), *Verba volant, scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gneli*, Warszawa, Polska, 2023, s. 766–767.

¹³ Ibidem, s. 768.

systemu bezpieczeństwa produktów takimi nośnikami będą kanały informacji o produktach: z jednej strony informacja o cechach produktu płynąca bezpośrednio od producenta/dystrybutora/dostawcy platformy cyfrowej, a z drugiej publiczne rejestry o produktach niebezpiecznych prowadzone przez kompetentne organy administracji publicznej oraz systemy szybkiego informowania o niebezpiecznych produktach.

Należy zaakcentować, że przepisy statuujące obowiązki informacyjne o produktach realizując wymóg transparentności informacyjnej chronią również przedsiębiorców. Z tego punktu widzenia należy zwrócić uwagę na prawny mechanizm konkurencji, ponieważ rzetelna informacja o produkcie udostępniona publicznie pozwala na uzyskanie ochrony prawnej przed czynami nieuczciwej konkurencji. Dla skuteczności egzekwowania ochrony przed czynami nieuczciwej konkurencji istotny będzie zatem nośnik, za pomocą którego owe informacje są przekazywane. Powszechna dostępność Internetu i coraz większa cyfryzacja i świadomość społeczeństwa powodują, że to właśnie ta ścieżka jest najczęściej lub równolegle wykorzystywana do przekazywania informacji tak gospodarczej (prywatne interfejsy), jak i publicznej (rządowe platformy informacyjne).

4. Transparentność informacyjna w łańcuchach dostaw produktów

Postulat transparentności informacyjnej w prawnym systemie bezpieczeństwa produktów realizowany jest w przepisach normujących obowiązki informacyjne podmiotów gospodarczych w łańcuchu dostaw produktów. Przepisy rozporządzenia GPSR nakładają obowiązki informowania o produktach na wszystkie podmioty gospodarcze uczestniczące w procesie dostarczania produktów na rynek, począwszy od producentów, a kończąc na dystrybutorach produktów.

Należy zauważyć, że wymóg ten dotyczy całego łańcucha dostaw, a przesłanką jego powstania jest udostępnianie produktów konsumentom na rynku unijnym bez względu na miejsce wytworzenia. Bez znaczenia jest również sposób udostępniania produktów. Prawodawca unijny nakłada wymogi informacyjne na podmioty wprowadzające produkty na rynek unijny bez względu na sposób dostawy czy miejsce, w którym produkt został wytworzony lub z którego został importowany. Oznacza to, że obowiązki informacyjne odnoszą się również do podmiotów gospodarczych działających w krajach trzecich oraz do dostawców platform internetowych. W obliczu ekspansji obrotu cyfrowego i rozwoju rynku e-commerce przyjęty mechanizm prawny ma gwarantować pełną transparentność informacyjną, zwłaszcza w odniesieniu do produktów wytwarzanych w odległych geograficznie miejscach świata, co w poprzednim stanie prawnym generowało zwiększone ryzyko wykazywania przez takie produkty cech niebezpiecznych.

Odbiegając nieco od głównego wątku badawczego warto zauważyć, że walor transparentności informacyjnej dotyczy nie tylko produktów w tradycyjnym rozumieniu, ale również produktów finansowych oferowanych konsumentom¹⁴. Tym samym bezpieczeństwo informacyjne, ochrona prawa konsumenta do rzetelnej informacji jest kontestowana zarówno w prawodawstwie unijnym i krajowym, jak również doczekała się wielu opracowań doktryny. Problematyka nie jest nowa, ale znaczenie przejrzystości informacyjnej i prawnych gwarancji znacznie wzrasta w obliczu szybkiej cyfryzacji usług. Ekspansja nowych technologii wymaga budowania równowagi pomiędzy innowacyjnością, niekonwencjonalnym podejściem do klienta, wygodą i łatwością korzystania z usług a bezpieczeństwem klienta, jak również samego rynku, na którym są one oferowane¹⁵.

5. Instytucje prawne warunkujące transparentność informacyjną w rozporządzeniu GPSR

Paradygmat przejrzystości informacyjnej jest realizowany dzięki wprowadzeniu prawnego mechanizmu informowania konsumentów o niebezpiecznych produktach oraz kontroli i nadzoru nad produktami wprowadzanymi na rynek UE. W tym kontekście istotny jest motyw 38 rozporządzenia GPSR, który stanowi, że w celu wyeliminowania lub ograniczenia ryzyka związanego z produktami udostępnianymi na rynku zasadnicze znaczenie ma współpraca wszystkich podmiotów gospodarczych i dostawców internetowych platform handlowych z organami nadzoru rynku. Jednakże żądania kierowane do nich przez organy nadzoru rynku powinny być dostosowane do roli, jaką te podmioty i dostawcy odgrywają w łańcuchu dostaw, oraz do ich odpowiednich obowiązków prawnych. Istotna jest zatem rola organów administracji publicznej sprawującej nadzór nad przestrzeganiem obowiązków informacyjnych przez podmioty gospodarcze, a także współpraca między tymi podmiotami a organami nadzoru. Wykrywanie na wczesnym etapie

¹⁴ A. Kiciński, *Ochrona konsumentów usług finansowych w Polsce. Efektywność systemu i perspektywy rozwoju*, „Finanse i Prawo Finansowe. Journal of Finance and Financial Law” 2022, vol. 1 (33), s. 43–57.

¹⁵ h Zob. np. E. Rutkowska-Tomaszewska, *Prawo ochrony konsumentów usług finansowych w świetle założenia racjonalnego ustawodawcy – kilka wybranych uwag*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2020, CXX/2, https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/110374/PDF/39_Rutkowska_Tomaszewska_E_Prawo_ochrony_konsumenta_uslug_financeowych_w_swietle_zalozenia_racjonalnego_ustawodawcy.pdf [pobrano dn.: 10.09.20205]; A. Lichosik, *DORA jako prawny instrument ochrony cyfrowego bezpieczeństwa rynku finansowego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2023, nr 12, s. 367–368; E. Rutkowska-Tomaszewska, *O współczesnej ochronie konsumenta na rynku i aktualnych problemach stów kilka*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2021, nr 6 (10), <https://press.wz.uw.edu.pl/cgi/viewcontent.cgi?article=1780&context=ikar> [pobrano dn.: 15.09.2025].

pojawiającego się nowego ryzyka i innych tendencji rynkowych związanych z bezpieczeństwem produktów wymaga zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron, w tym również organizacji konsumenckich oraz organizacji przedsiębiorców, niezbędne jest zgłaszanie organom nadzoru rynku oraz Komisji dostępnych im informacji pozwalających wykrywać i badać naruszenia prawa.

Na marginesie warto nadmienić, że produkty z państw trzecich przeznaczone do udostępnienia na rynku Unii lub przeznaczone do prywatnego użytku lub konsumpcji na obszarze celnym Unii są objęte procedurą celną „dopuszczenia do obrotu”, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013¹⁶. Procedura ta ma na celu dopełnienie formalności dotyczących przywozu towarów, w tym egzekwowanie mających zastosowanie przepisów prawa UE, tak aby towary te mogły być udostępniane na rynku UE jak każdy produkt wytwarzany w UE. W zakresie bezpieczeństwa konsumentów produkty te muszą być zgodne z niniejszym rozporządzeniem, w szczególności z ogólnym wymaganiem bezpieczeństwa. Z kolei rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2019/1020¹⁷ ustanawia zasady kontroli produktów wprowadzanych na rynek Unii, ma bezpośrednie zastosowanie do produktów objętych rzeczonym rozporządzeniem. Organy odpowiedzialne za te kontrole przeprowadzają na ich podstawie analizy ryzyka, o której mowa w art. 46 i 47 rozporządzenia (UE) nr 952/2013. Rozporządzenie GPSR wprowadziło spójny z wymienionymi aktami prawnymi system informowania, kontroli nad produktami, a celem tych działań jest zapewnienie identyfikowalności produktu w całym łańcuchu dostaw. Inaczej rzecz ujmując: zapewnienie transparentnej informacji o produkcie. Można zatem uznać, że przejrzystość informacyjna jest afirmowana w przepisach normujących procedury wprowadzania produktów na rynek UE. Taki cel został zresztą sformułowany w motywie 67 rozporządzenia GPSR, w którym wskazuje się niezbędność skutecznej, szybkiej i dokładnej wymiany informacji na temat produktów niebezpiecznych, aby zapewnić podjęcie odpowiednich środków w odniesieniu do tych produktów i w ten sposób chronić zdrowie i bezpieczeństwo konsumentów.

Obrany w niniejszym opracowaniu cel badawczy wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na systemy szybkiego informowania o produktach. Należy do nich system Safety Gate (wcześniej

RAPEX) który został zmodernizowany na gruncie rozporządzenia GPSR, aby umożliwić podejmowanie bardziej efektywnych środków naprawczych w całej Unii w odniesieniu do produktów stwarzających ryzyko wykraczające poza

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z dnia 9 października 2013 r. ustanawiające unijny kodeks celny, Dz.U. L 269 z 10.10.2013, s. 1.

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1020 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie nadzoru rynku i zgodności produktów oraz zmieniające dyrektywę 2004/42/WE oraz rozporządzenia (WE) nr 765/2008 i (UE) nr 305/2011, Dz.U. L 169 z 25.6.2019, s. 1.

terytorium jednego państwa członkowskiego. Safety Gate składa się z trzech elementów: po pierwsze, systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach nieżywnościowych, w ramach którego organy krajowe i Komisja mogą wymieniać informacje o takich produktach (system wczesnego ostrzegania Safety Gate); po drugie, portalu internetowego służącego informowaniu konsumentów i umożliwiającego im składanie skarg (portal Safety Gate) oraz po trzecie, portalu internetowego umożliwiającego przedsiębiorstwom wypełnianie obowiązku informowania organów i konsumentów o produktach niebezpiecznych i wypadkach (portal Safety Business Gateway). Między różnymi elementami Safety Gate istnieją interfejsy. System wczesnego ostrzegania Safety Gate jest wewnętrznym systemem, za pośrednictwem którego organy krajowe i Komisja wymieniają informacje na temat środków dotyczących produktów niebezpiecznych i który może zawierać informacje poufne. Wyciąg z ostrzeżeń jest publikowany na portalu Safety Gate w celu informowania społeczeństwa o produktach niebezpiecznych. Safety Business Gateway jest portalem internetowym, za pośrednictwem którego przedsiębiorstwa informują organy nadzoru rynku państw członkowskich o produktach niebezpiecznych i o wypadkach. Komisja Europejska opracowuje rozwiązania techniczne w celu zapewnienia, aby wprowadzone przez przedsiębiorstwa na portalu Safety Business Gateway informacje, które mają ostrzegać konsumentów, mogły być udostępniane konsumentom na portalu Safety Gate bez zbędnej zwłoki. Ponadto Komisja odpowiada za opracowywanie interoperacyjnego interfejsu, aby umożliwić dostawcom internetowych platform handlowych połączenie ich interfejsów z portalem Safety Gate w łatwy, szybki i niezawodny sposób.

Publiczny interfejs systemu wczesnego ostrzegania Safety Gate, portal Safety Gate, umożliwia ogółowi społeczeństwa, w tym konsumentom, podmiotom gospodarczym oraz dostawcom internetowych platform handlowych, uzyskiwanie informacji na temat środków naprawczych podjętych w odniesieniu do produktów niebezpiecznych, wprowadzonych na rynek Unii Europejskiej. Oddzielna sekcja portalu Safety Gate umożliwia konsumentom informowanie Komisji o istniejących na rynku produktach stwarzających ryzyko dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów.

Zwiększeniu współpracy administracyjnej między państwami członkowskimi w zakresie egzekwowania bezpieczeństwa produktów służy Sieć ds. Bezpieczeństwa Konsumentów. Sieć ułatwia wymianę informacji, organizowanie wspólnych działań w zakresie nadzoru rynku oraz wymianę wiedzy fachowej i najlepszych praktyk, sprzyja harmonizacji metod zbierania danych dotyczących bezpieczeństwa produktów, a także prowadzi do zwiększenia interoperacyjności regionalnych, sektorowych, krajowych i europejskich systemów informacyjnych w dziedzinie bezpieczeństwa produktów. Sieć ds. Bezpieczeństwa Konsumentów jest powiązana z przewidzianą w rozporządzeniu (UE) 2019/1020 Unijną Siecią

ds. Zgodności Produktów, co ułatwia koordynację działań i współpracę w każdym przypadku, gdy koordynacja działań wchodzących w zakres stosowania obu rozporządzeń jest konieczna do zapewnienia ich skuteczności.

Zaprezentowany skoordynowany model przekazywania, wymiany i udostępniania informacji o produktach między organami administracji unijnej, krajowej oraz podmiotami gospodarczymi i konsumentami realizuje postulat transparentności informacyjnej. Nie można pominąć, że kontynuuje on trend rozwoju sieciowej struktury organów administracyjnych w Unii Europejskiej i w krajach członkowskich. Jednak nie można tracić z pola widzenia konieczności stałego podnoszenia wiedzy i świadomości konsumentów na temat ryzyk związanych z nabywanymi produktami. Ochrona interesów konsumentów, nawet gwarantowana przez stosowne przepisy prawa unijnego i krajowego, w obliczu globalizacji sieci internetowej może bowiem okazać się iluzoryczna w praktyce. Niezwykle ważne jest zatem podejmowanie przez różne podmioty szeregu działań zmierzających do edukacji konsumentów, budowania ich świadomości odnośnie do nowoczesnych kanałów dystrybucji i zagrożeń związanych z zastosowaniem nowych technologii, ale także do przeciwdziałania ryzyku, które one generują lub szybkiej reakcji w przypadku jego wystąpienia.

6. Podsumowanie

Przeprowadzona w niniejszym artykule analiza rozwiązań prawnych i mechanizmów wprowadzonych rozporządzeniem GPSR potwierdza tezę, że przepisy tego aktu afirmują transparentność informacyjną w odniesieniu do produktów wprowadzanych na rynek UE różnymi kanałami dostaw, a w rezultacie faktycznie zwiększają bezpieczeństwo konsumentów i przedsiębiorców. Przejrzystość informacyjna jest wartością, która ma chronić zdrowie i życie konsumentów poprzez zwiększanie poziomu ich wiedzy o produktach niebezpiecznych.

Rozporządzenie GPSR spełnia oczekiwania współczesnego społeczeństwa informacyjnego oraz odpowiada na potrzeby konsumentów w świecie nowoczesnych technologii cyfrowych. Nowe standardy ogólnego bezpieczeństwa produktów uwzględniają złożone, nowoczesne aspekty oceny ryzyka cech produktów, w tym pod kątem zastosowania w produktach nowych technologii (w tym sztucznej inteligencji) i ich wpływu na zdrowie psychiczne konsumentów, z uwzględnieniem potrzeb i grup wiekowych. Powyższe kwestie muszą uwzględniać producenci na etapie projektowania, produkcji i w informacji o produktach kierowanej do konsumentów, przy czym każde z podejmowanych działań w efekcie końcowym ma zapewniać dostęp do informacji o produkcie. Przyjęte podejście wpływa na zwiększanie wiedzy i świadomości o różnych właściwościach nabywanych produktów u konsumentów wzmacniając ich ochronę.

Bibliografia

Literatura

- Biskup R., *Wolność gospodarcza w wymiarze podmiotowym*, Lublin 2011.
- Jaroszyński K., *Konkurencja w systemie prawa*, [w:] M. Domagała, S. Fundowicz, M. Ganczar, A. Haładyj, K. Miaskowska-Daszkiewicz (red.), *Konflikty wartości w publicznym prawie gospodarczym*, Lublin 2023, Legalis.
- Kiciński A., *Ochrona konsumentów usług finansowych w Polsce. Efektywność systemu i perspektywy rozwoju*, „Finanse i Prawo Finansowe. Journal of Finance and Financial Law” 2022, vol. 1 (33).
- Kmieciak K., *Ogólne zasady prawa i postępowania administracyjnego*, Warszawa 2000.
- Kokocińska K., [w:] M. Wierzbowski (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Leszczyński L., *Wykładnia systemowo-aksjologiczna a zasady prawa*, [w:] *System prawa administracyjnego*, t. 4, L. Leszczyński, B. Wojciechowski, M. Zirk-Sadowski (red.), *Wykładnia w prawie administracyjnym*, Warszawa 2012.
- Leszczyński L., Maroń G., *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio Ius” 2013, t. 60, nr 1.
- Lichosik A., *DORA jako prawny instrument ochrony cyfrowego bezpieczeństwa rynku finansowego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2023, nr 2.
- Maziarz A., *Reguły konkurencji Unii Europejskiej*, Warszawa 2019.
- Namysłowska M., Jabłonowska A., *Przejrzystość warunków umownych i praktyk handlowych a ochrona konsumentów w gospodarce cyfrowej*, [w:] A. Kaźmierczyk, K. Michałowska, M. Szaraniec (red.), *Verba volant, scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gneli*, Warszawa 2023.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Prawo ochrony konsumentów usług finansowych w świetle założenia racjonalnego ustawodawcy – kilka wybranych uwag*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2020, CXX/2, https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/110374/PDF/39_Rutkowska_Tomaszewska_E_Prawo_ochrony_konsumenta_uslug_financeowych_w_swietle_zalozenia_racjonalnego_ustawodawcy.pdf.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *O współczesnej ochronie konsumenta na rynku i aktualnych problemach słów kilka*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2021, nr 6 (10), <https://press.wz.uw.edu.pl/cgi/viewcontent.cgi?article=1780&context=ikar>.
- Szydło M., *Rynek wewnętrzny*, [w:] *System prawa administracyjnego*, Warszawa 2013, t. 8a.

- Zdyb M., *Aksjologiczne podstawy ingerencji państwa w sferę gospodarki rynkowej*, [w:] A. Powałowski (red.), *Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę*, Warszawa 2016, Legalis.
- Zdyb M., *Podstawowe zasady (standardy) ładu gospodarczego w świetle ustawy z 6.3.2018 r. Prawo przedsiębiorców*, [w:] M. Sieradzka (red.), *Ustawa z 6.3.2018 r. – Prawo przedsiębiorców – analiza i ocena najważniejszych przepisów*, dodatek „Monitora Prawniczego” 2018, nr 13.
- Ziemski K., *Zasady ogólne prawa administracyjnego*, Poznań 1989.
- Żywicka A., *Legalność i sprawność kontroli działalności gospodarczej w świetle Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców*, „Studia Prawnicze KUL” 2021, nr 1, 345–363, <https://doi.org/10.31743/sp.10639>.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1616.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz. Urz. UE, 2016, C 202/4.
- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz. Urz. UE 2016, C 326/391.
- Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów, Dz. U. L 11 z 15.1.2002, pp. 4–17.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z dnia 9 października 2013 r. ustanawiające unijny kodeks celny, Dz.U. L 269 z 10.10.2013, s. 1.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1020 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie nadzoru rynku i zgodności produktów oraz zmieniające dyrektywę 2004/42/WE oraz rozporządzenia (WE) nr 765/2008 i (UE) nr 305/2011, Dz.U. L 169 z 25.6.2019, s. 1.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/988 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów, zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1025/2012 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 oraz uchylające dyrektywę 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywę Rady 87/357/EWG, Dz. Urz. UE L 135 z 23.05.2023, s. 1.

**Information transparency within the legal framework
of general product safety
(pursuant to Regulation (EU) 2023/988
of the European Parliament and of the Council)
from an axiological standpoint**

Summary

The article addresses the issue of information transparency in the legal system for general product safety, employing the example of the legal solutions set out in Regulation (EU) 2023/988 of the European Parliament and of the Council (GPSR). The authors place significant emphasis on the fact that the provision of transparent information has been a value that has been protected by EU law for a considerable number of years. This applies to a variety of areas of public economic law, most notably those relating to trade in consumer goods. The study corroborates the hypothesis that the legal institutions established by the GPSR Regulation operationalise the principle of information transparency in their use of the cyberspace with regard to products placed on the market through all supply channels, thereby influencing the safety of consumers and entrepreneurs. Transparency of information, together with the rapid dissemination of information pertaining to products at all stages of various supply chains, serves to safeguard consumer interests by preventing the circulation of potentially hazardous products. Furthermore, it provides legal protection to business entities participating in supply networks against administrative sanctions in instances where there is a violation by another entity within the chain. The purpose of this article is to present the legal instruments and institutions introduced by the GPSR Regulation that guarantee transparency of information.

Keywords: product safety, consumer protection, business, information transparency.